

KAPITAL BOZORNING KADRLAR TA'MINOTINI YAXSHILASH YO'LLARI

Jo'rayeva Gulnozaxon Shoirovna

Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Biznes

va tadbirkorlik oliy maktabi magistratura sirtqi ta'lim

"Kapital bozor va birja ishi" yo'nalishi tinglovchisi

Anatatsiya: *Ushbu maqolada kapital bozorining kadrlar ta'minotini yaxshilash yo'llari tahlil qilinadi. Kapital bozorining samarali ishlashi uchun malakali kadrlar zarur, chunki ular moliyaviy resurslarni boshqarish, investitsiyalarni jalb qilish va risklarni minimallashtirishda muhim rol o'ynaydi.*

Kalit so'zlar: *bozor iqtisodiyoti, kapital bozori, kadrlar, moliyaviy mukofotlar.*

Bugungi kun iqtisodiyotida real sektor singari moliyaviy sektor ham alohida dolzarblik kasb etadi. Rivojlangan mamlakatlarning moliyaviy-iqtisodiy taraqqiyotida va bugungi darajaga erishishlarida moliya bozori shak-shubhasiz muhim ahamiyat kasb etgan. Bunda real sektorni moliyaviy ta'minlash, bo'sh pul mablag'larini ishlab chiqarishga yo'naltirish, yangi sohalarni o'zlashtirish, davlat byudjeti defitsitini noinflyatsion yo'llar bilan mablag' jalb qilish orqali qoplash, aholi daromadlarini moliyaviy aktivlar orqali oshirish kabilar alohida ahamiyat kasb etadi.

Bozor iqtisodiyoti sharoitidagi bugungi bosqichda iqtisodiyotni moliyalashtirish uchun ichki mablag'lar yetarli emasligi ma'lum haqiqat. Aholi va ehtiyojlar muntazam o'sib borayotgan bir vaqtda yuqori texnologik rivojlanish, oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash va boshqa sohalarni kompleks taraqqiy ettirishda biznes sub'ektlari va hukumatlar mablag'lariga qo'shimcha tashqi manbalardan moliyaviy resurslar jalb qilish zarurati mavjud. Shunday sharoitda iqtisodiyot sub'ektlari uchun moliyaviy resurslar va kapital jalb qilish muhim manbalaridan biri moliya bozori va uning elementi hisoblangan kapital bozoridir.

Kapital bozori - iqtisodiyotning muhim tarkibiy qismi bo'lib, u moliyaviy resurslarni taqsimlash va investitsiyalarni jalb qilishda muhim rol o'ynaydi. Bozorining samarali ishlashi uchun yuqori malakali kadrlar zarur. Ushbu maqolada kapital bozorining kadrlar ta'minotini yaxshilash yo'llari ko'rib chiqiladi.

Kapital bozoridagi kadrlar uchun zamonaviy ta'lim dasturlari va malaka oshirish kurslarini tashkil etish muhimdir. Universitetlar va oliy ta'lim muassasalari moliya, iqtisodiyot va investitsiyalar sohasida sifatli ta'lim berishi kerak. Shuningdek, amaliy tajriba orttirish uchun stajirovka dasturlarini joriy etish zarur.

Bozorining o'zgaruvchan sharoitlariga moslashish uchun innovatsion yondashuvlarni qo'llash muhim. Kadrlar tayyorlashda yangi texnologiyalar, masalan, sun'iy intellekt va ma'lumotlar tahlili kabi vositalardan foydalanish kadrlarning malakasini oshirishga yordam beradi.

Xalqaro tajribani o‘rganish va joriy etish orqali kadrlar tayyorlash sifatini oshirish mumkin. Buning uchun xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik qilish va tajriba almashish dasturlarini tashkil etish zarur.

Kapital bozorida faoliyat yurituvchi kompaniyalar va moliyaviy institutlar o‘rtasida tarmoq yaratish orqali kadrlar ta‘minotini yaxshilash mumkin. Bu, o‘z navbatida, professionallar o‘rtasida bilim va tajriba almashinishini ta‘minlaydi.

1-jadval

Kapital bozori ishtirokchilarining malakasini oshirish, ularni o‘qitish va qayta o‘qitish tizimini yaratish⁴⁷

Kadrlarning motivatsiyasini oshirish uchun samarali mukofotlash tizimini joriy etish zarur. Bu nafaqat moliyaviy mukofotlar, balki kasbiy rivojlanish imkoniyatlari va ish sharoitlarini yaxshilash orqali ham amalga oshirilishi mumkin.	Kadrlar salohiyatini oshirish bo‘yicha institutsional bazani rivojlantirish.	1. Oliy o‘quv yurtidan keyingi ta‘limning barcha darajalarini (magistratura, PhD) qamrab oluvchi “Kapital bozori” mutaxassisligi bo‘yicha kadrlarni uzluksiz tayyorlash va Oliy ta‘lim, fan va innovatsiyalar vazirligi, Biznes va tadbirkorlik oliy maktabi va oliy ta‘lim muassasalari ishtirokida kapital bozoridagi kamchilik va muammolarni tadqiq qilishga doir mavzularni oliy ta‘lim muassasalarida magistrlik dissertatsiyalari va ilmiy ishlar ro‘yxatiga kiritish.	Tashkiliy chora-tadbirlar	2023-yil davomida	OTFIV, Biznes va tadbirkorlik oliy maktabi, ILMA, OTMLar
		2. Xalqaro moliya korporatsiyasining Milken instituti kapital bozorlari dasturi (Ifc-Milken Institute Capital Markets Program) orqali mutaxassislarni muntazam ravishda o‘qitib borish.	Tashkiliy chora-tadbirlar	2024-2025-yillar davomida	ILMA, OTFIV, Biznes va tadbirkorlik oliy maktabi, OTMLar
		3. Tajriba almashish hamda moliyaviy savodxonlik va kapital bozoriga oid masalalarni muhokama qilish uchun mahalliy va xalqaro konferensiyalarni tashkil etish.	Tashkiliy chora-tadbirlar	2024-yildan boshlab, doimiy	

⁴⁷ <https://lex.uz/docs/-6590025>

	4. Xodimlarni tayyorlash va qayta tayyorlash hamda kapital bozori rivojlangan xorijiy mamlakatlarda ularning malakasini oshirish.	Tashkiliy chora-tadbirlar	Doimiy ravishda	ILMA, Markaziy bank
	5. Yuqori malakali, shu jumladan xorijiy davlatlarning qimmatli qog‘ozlar bozorini tartibga soluvchi organlarida ish tajribasiga ega bo‘lgan mutaxassislarni jalb etish choralari ko‘rish.	Tashkiliy chora-tadbirlar	Doimiy ravishda	

Ushbu jadvalda bugungi kunda kapital bozorida kadrlarni malakasini oshirish bo‘yicha amalga oshirilayotgan amaliy ishlarni ko‘rishimiz mumkin.

Kapital bozoridagi kadrlar ehtiyojlarini doimiy ravishda o‘rganish va tahlil qilish muhimdir. Bu orqali bozor talablariga mos keladigan malakali mutaxassislarni tayyorlash imkoniyatlari yaratiladi.

Kapital bozorida gender tengligini ta‘minlash ham muhimdir. Ayollarni moliya sohasiga jalb qilish va ularning kareralarini rivojlantirish uchun maxsus dasturlar ishlab chiqilishi kerak.

Mamlakat iqtisodiy taraqqiyotini ta‘minlashda, kapital bozorini rivojlantirish sohadagi mavjud muammo va kamchiliklarni aniqlash bilan birga ularni bartaraf etish bo‘yicha kompleks chora-tadbirlarni ishlab chiqish zarur hisoblanadi. Bundan tashqari, kapital bozorini rivojlantirishning xorijiy davlat tajribalaridan samarali foydalangan holda milliy kapital bozorimizni rivojlantirish muhim. Fikrimizcha, iqtisodiyotda kapital bozori faoliyatini samarali tashqil etish va rivojlantirishning ahamiyati quyidagilarda namoyon bo‘ladi. Birinchidan, jahon mamlakatlarining rivojlanib borishi natijasida davlatlar o‘rtasida globallashuv va integratsiyalashuv jarayonlari mos ravishda rivojlanib bormoqda. Natijada, jahon kapital bozorining rivojlanishi umum miqyosda ham sifat, ham tarkiban o‘zgarishlarni keltirib chiqarishga sabab bo‘lmoqda.

Kapital bozori bu moliyaviy resurslarni optimal ravishda taqsimlanishi va milliy jamg‘armalarni investitsiyalarga samarali yo‘naltirish uchun yaratilgan mexanizm hisoblanadi. O‘z navbatida, investitsiyalar davlatning iqtisodiy o‘sishi, infratuzilmani rivojlantirish, biznesni xalqaro bozorlarga chiqishi va aholini ish bilan ta‘minlash, innovatsion texnologiyalarni kirib kelishi hamda makroiqtisodiy barqarorlikni ta‘minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Xalqaro kapital oqimining globallashuvi - jahon iqtisodiyoti tizimiga faqatgina tashqi omil sifatida yondashish noto‘g‘ri ekanligini ko‘rsatmoqda. Chunki, jahon iqtisodiyoti globallashuvining ajralmas qismiga aylanib borayotgan kapital bozori yildan yilga rivojlanish va o‘sish tendensiyasiga ega bo‘lmoqda.

Ikkinchidan, zamonaviy iqtisodiy tizim samarali tashqil etishning muhim shartlaridan biri biznes samaradorligini oshirish hisoblanadi. Mazkur maqsadlarga erishishning muhim omillaridan biri esa arzon moliyaviy resurslarni jalb qilish bo‘lsa, ikkinchi tarafdan ularni

samarali joylashtirish hisoblanadi. Bu kabi funksiyalarni amalga oshirishning instrumentlari mavjud bo‘lib, ishlab chiqarish tarkibi va hajmiga ta’sir ko‘rsatish, iqtisodiyotda past rentabelli va zarar ko‘rib ishlayotgan raqobatga bardosh bera olmaydigan korxonalar faoliyatini tugatish, innovatsion texnologiyalarni rivojlantirish, barqaror iqtisodiy o‘rni ta’minlash, investitsion loyihalar orasidan samarali bo‘lgan loyihani tanlash va shu kabilarni amalga oshirishga xizmat qiluvchi kapital bozori hisoblanadi.

Uchinchi, boshqa iqtisodiy nazariya va kategoriyalarning ahamiyati singari kapital bozorining ham ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati quyidagi asosiy funksiyalari orqali namoyon bo‘ladi:

- korxona, aholining bo‘sh turgan pul mablag‘lari va shu kabi turli manbalar orqali mablag‘larni bir joyda shakllantirish (yig‘ish);
- shakllantirilgan mablag‘larni turli subyektlar, tarmoqlarga ularning ehtiyojlaridan kelib chiqqan holda taqsimlash;
- daromadlilik, yuqori rentabellik va strategik ahamiyatga egaligi singari mezonlar orqali baholash asosida kapitaldan foydalanishning ustuvor yo‘nalishlarini belgilash;
- mamlakat miqyosida moliyaviy va tovar oqimlarini jadallashtirish uchun zaruriy shart-sharoitlar yaratish orqali tranzaksiya xarajatlarni minimallashtirishga yordam berish;
- tashqi muhitning noaniqligi, moliya bozori konjunkturasi yuqori risk darajasiga ega bo‘lgan sharoitda kapital bozori o‘zining risklarini sug‘urtalash mexanizmini shakllantirish va maxsus investitsion instrumentlarni ishlab chiqishga yordam berishi;
- iqtisodiyotda bo‘sh turgan pul mablag‘larini taqsimlash va foydalanishni jadallashtirish asosida iqtisodiyotning korporativ sektorida faoliyat yuritayotgan aksiyadorlik jamiyatlarining iqtisodiy faoliyatini yanada rivojlantirishga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, Kapital bozorining kadrlar ta’minotini yaxshilash uchun bir qator chora-tadbirlar amalga oshirilishi zarur. Ta’lim, innovatsiyalar, xalqaro tajriba, motivatsiya va gender tengligi kabi omillarni hisobga olish orqali bu sohada sifatli mutaxassislarni tayyorlash mumkin. Bu esa o‘z navbatida, kapital bozorining samaradorligini oshirishga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori, 02.09.2023 yildagi PQ-291-son. <https://lex.uz/docs/-6590025>
2. Kapital bozorini rivojlantirishning qo‘shimcha chora-tadbirlari to‘g‘risida O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori, 02.09.2023 yildagi PQ-291-son.
3. Kapital bozori. Darslik / S.Elmirzayev va boshqalar. – T.: “Iqtisod Moliya”, 2021. - 286 b.
4. “Qurilish iqtisodiyoti” fanidan o‘quv-uslubiy majmua. –Namangan.,NamMQI, 2023 yil 268 bet.
5. Brealey, R. A., Myers, S. C., Allen, F. (2017). “Principles of Corporate Finance.”McGraw-Hill Education.

6. World Bank. (2020). “Global Financial Development Report 2020: Financial Inclusion.” Online] Available at: [worldbank.org (<https://www.worldbank.org/>)

7. OECD (2021). “Capital Market Review.” Online] Available at: [oecd.org (<https://www.oecd.org/>)